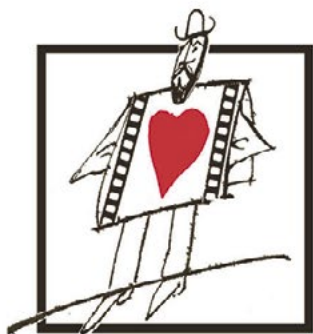

ZDENĚK SVĚRÁK

FILMOVÉ PŘÍBĚHY

FRAGMENT

FILMOVÉ PŘÍBĚHY

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.fragment.cz
www.albatrosmedia.cz

Zdeněk Svěrák
FILMOVÉ PŘÍBĚHY – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2016

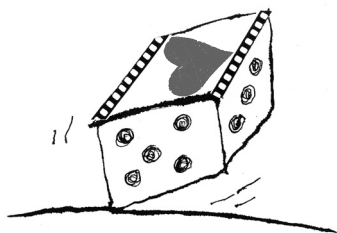
Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bbez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS MEDIA a.s.

**ZDENĚK
SVĚŘÁK**

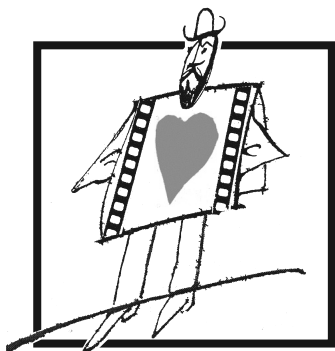

FILMOVÉ PŘÍBĚHY

Text © Zdeněk Svěrák, 2015
Illustrations © Jaroslav Weigel, 2015
Cover and typo © Michal Weigel, 2015

ZDENĚK SVĚRÁK

FILMOVÉ PŘÍBĚHY

FRAGMENT

Obsah

PO STRNIŠTI BOS

/ 8 /

OBEČNÁ ŠKOLA

/ 96 /

KOLJA

/ 165 /

VRATNÉ LAHVE

/ 249 /

V této knížce jsou svázány čtyři příběhy napsané proto, aby se staly filmem. První z nich – Po strništi bos – má tu zvláštnost, že ještě natočen nebyl, ale v hloubi duše doufám, že bude. Zachycuje období, které předcházelo tomu, o kterém vypráví film Obecná škola. Je to čas protektorátu Böhmen und Mähren, jak naši zemi překřtili němečtí okupanti.

Začal jsem ho psát v roce 2002, a to tak, že jsem lovil z paměti střípky vzpomínek, překvapen tím, že tam zůstaly a že jsou ještě živé. Když můj výlov potěžkal ten, kdo si ho objednal, můj syn Jan, povoláním režisér, usoudil, že je hubený. A hlavně že nemá to, co film potřebuje: dramatický oblouk. Nelze natočit poutavý film jen jako kaleidoskop dětských zážitků. Radil mi, abych se na své kamarády a příbuzné podíval jako na postavy a zacházel s nimi tak, aby zahrály koncert, který bude mít předehru, hlavní téma a finále.

Na to jsem se však tehdy necítil. Připadalo mi, že kronikář by neměl měnit, co se opravdu stalo. A tak jsem své hrdiny uložil do počítače a nechal je tam deset let spát. Když jsem je v roce 2012 probudil, bylo to, jako bych četl cizí vyprávění. Najednou jsem viděl jasně, co mu chybí a jak to napravit. A že se do cizího masa řeže líp než do vlastního, dal jsem mu novou podobu.

Příběh z mého dětství se stal příběhem Edy Součka, plachého pražského kluka, kterého přestěhovali na venkov, kde se naučil chodit po strništi bos.

PO STRNIŠTI BOS

Volá Londýn

Na ladicím knoflíku našeho rádia je připevněna oranžová výstražná cedulka s ohnutými rohy, která varuje, že poslech zahraničního rozhlasu trestá se smrtí. Tatínek sedí u přijímače, z něhož se přes kvílení rušiček prodírají ven zprávy o bojích na frontách, ale také záhadná sdělení, která jsou zřejmě tak důležitá, že je hlasatel dvakrát opakuje: „Emil přijede na dámském kole. Emil přijede na dámském kole. Lucie se těší na Vánoce. Lucie se těší na Vánoce. Gustave, hostina se odkládá na neurčito...“

„To jsou zašifrované zprávy pro parašutisty,“ vysvětluje mi tatínek.

„A co znamenají?“ ptám se.

„To vědí jen oni. Kvůli tomu je to zašifrované. Aby to Němci nerozluštili.“

Maminka mi dává pusu na dobrou noc a zapřísahá mě: „Nikde nesmíš říkat, že tatínek poslouchá Londýn. Ani kamarádům.“

Přikyvuji.

Ležím v posteli a před usnutím si opakuji: „Emil přijede na dámském kole. Emil přijede...“

Elektrárna

My bydlíme na kraji Prahy v elektrárně. Všichni to tak říkají, kromě tatínka, který tomu rozumí a vysvětlil mi, že bydlíme v transformační stanici. Z dalekých elektráren, jako jsou Ervěnice nebo Štěchovice, se k nám sbíhají zástupy stožárů. Když jsme jeli vlakem a tatínek je v krajině viděl, řekl: „Kdyby ses někdy ztratil, jdi po tom vedení a dojdeš

domů.“ Elektřina, co k nám po těch tlustých, prověšených drátech elektrárny posílají, je životu nebezpečná, a proto se v naší stanici mění na slabší, která je taky životu nebezpečná, ale ne tolik. Nebýt naší stanice, nejezdily by v Praze tramvaje a v noci by byla všude tma jako v pytli.

Při tom měnění smrtelně nebezpečné elektřiny na ochočenou to u nás celé dny hučí. Když k nám přijde návštěva a rodiče ji zavedou na zahrádku, ta návštěva se vždycky ptá: „A vám to nevadí, ten hukot?“ A tatínek odpoví: „My už to neslyšíme.“

My jsme jako ten mlynář, co si všimne klapotu, jen když přestane.

Bydlíme v bytě pro zaměstnance a každý zaměstnanec má malou zahrádku. Je tu i tenisový kurt a volejbalové hřiště. Tenis hrají v bílých úborech ti, co bydlí v domě, který se jmenuje inženýrák. Ostatní hrají v trenýrkách a teplákách volejbal, nebo nic.

Naše stanice je důležitá, a proto je oplocená, a kdo nemá klíč od dvou branek, které vedou ven, musí přes vrátnici, jinak se k nám nedostane. Branku umím otevřít kapesním nožem, ale to se nesmí prozrazovat, jinak by sem každej vlez. Za plotem je dlouhý dům, který se jmenuje obecnák. Tam bych bydllet nechtěl. Na chodbě jsou cítit sklepy.

Pan Chrást

V elektrárně nejsou žádná zvířata. Psa má jen pan Chrást z přízemí. Jmenuje se Ferda a není čistokrevný. Jak se mu krev ušpinila, nevím, ale prý to není nakažlivé. Jsme kamarádi. Jelikož ještě nechodím do školy, mám spoustu času. Doma si nejradši hraju s knoflíkama. Vysypu je z plechovky na podlahu, hledám ty stejné a dělám z nich řady. Maminka řekne: „Nesmrd' pořád doma, jdi se ven prolufťovat.“ A tak bloumám po tom našem oploceném území a luftuju se tak, že rozšlapuju praskavé bílé kuličky, co rostou na keřích, které se jmenujou mámělník nebo pámělník.

Když se Ferda vyhřívá na teplém schodu u dveří našeho domu, přisednu si k němu a šimrám ho mezi ušima a on zavírá oči. Ale nespí.

Jak zaslechne z přízemního okna hlas svého pána, zvedne uši i víčka. Ten hlas se pozná snadno, protože pan Chrást zadržává. Ne že by koktal. Jen se často v řeči zasekne na nějakém slovu a ne a ne ho ze sebe vytlačit. Například se zeptá: „Neviděls našeho Ffff... Fffff?“ Mně je ho líto, jak se snaží a kroutí při tom hlavou, a tak řeknu: „Ferdu?“ A on řekne: „Jo.“

Volejbal

Líbí se mi, když dospělí hrajou volejbal. Důležití úředníci s chlupatými břichy poskakují jako děti, radují se a nadšeně vykřikují. Jejich manželky výskají jako malé holky. Ten, kdo má servis, musí říct „Plej!“ a pak teprve pošle míč přes síť. My malé děti na hřiště nesmíme, ale já tam lezu a pletu se jim pod nohy. Dnes hraje náš dům proti sousednímu. Je tu i několik diváků. Zpocený a zadýchaný otec mi několikrát přikáže, abych se tam nemotal a šel ze hřiště. Ale mně se líbí skákat pod sítí a dělat, že taky hraju. Když pak tatínkovi překazím vybrání míče, dá mi pohlavek a vyneseme mě za lajnu jako králíka a já se tam před očima všech rozplácnu. A v tom bezmocném vzteku na něj v slzách zakřičím to nejhroznější, nejstrašnější tajemství, které znám:

„A řeknu to! Řeknu, že posloucháš Londýn!“

Hra se přeruší a všichni ztichnou. Otec zbledne. Popadne mě za ruku, odvede mě za roh domu a tam mě ve velikém zoufalém vzteku seřeže.

„Ty hajzle! Ty spratku! Vlastního tátu! Takovou zmiji máme!“

Horší slova už nenašel.

Odprošení

„Tatínku, prosím tě, odpusť mi to, já už to víckrát neudělám,“ říkám v pyžamu u otcovy postele.

„Jestli tatínka zavřou a popraví, máš to na svědomí,“ přísolí mi maminka z druhé manželské postele.

Na svém lůžku pak pod peřinou usedavě pláču a není to k zastavení. Jsem zbabělec a udavač.

Prapor

Jsem sám doma a hraju si s malými gumovými vojáčky na bitvu. Potom zaslechnu zvenčí nějaké povely. Jdu k oknu a dívám se přes sklo ven. Na dvoře elektrárny lemovaném obrovskými dřevěnými špulemi, na nichž jsou navinuty tlusté kabely, provádějí němečtí vojáci, co naši elektrárnu hlídají, různé cviky. Podle toho, co velitel silným hlasem zavelí, dávají pušky na rameno a pak zase k noze.

Jdu ke kredenci. Víím, že je za ní ukryta nebezpečná věc. Sahám tam. Vytahuji dlouhou zaprášenou tyč. Rozmotávám červenobílou látku, až se objeví i modrá. Je to přísně zakázaná československá vlajka na pruhované žerdi.

Znovu se dívám na Němce, jak cvičí. Srdce mi buší v hrudníčku jako kladivo. Potom se skrčím pod parapet a rozvinutou vlajkou švihnu před oknem sem a tam. A ještě jednou.

Opatrně vystrčím hlavu, co to s nepřítelem udělalo. Nic. Dál cvičí k noze zbraň a na rámě zbraň.

Roztřesenýma rukama zase vlajku navinu na žerď a zasunu za kredenc.

Zůstanu sedět na podlaze a dýchám, jako bych dokončil nějaký závod.

Holka ho přeprala

Už chodím do první třídy. Jdu s taškou na zádech ze školy. O stěnu školního pavilonu se opírá pihovatá holka, a když mě uvidí, postaví se mi do cesty. Je asi o dva roky starší než já a je ze Slatin, z těch malých, chudých a všelijak poslepaných domků, to se pozná podle drzého obličejce a ušmudlaného trička.

„To je Bejčkova sestra,“ šeptá někdo za mými zády. Všichni, co tu jsou, se zastaví, protože tuší, že něco bude.

„Tak ty prej chceš přes držku,“ řekne mi holka.

„Ne,“ řeknu já podle pravdy a kolena se mi začínají třást.

„Tak můj brácha podle tebe smrdí, jo?“

„Ne,“ hlesnu zbaběle, přestože jsem to Bejčkovi včera řekl.

„Ale smrdí, podle tebe,“ usmívá se sestra zlověstně a postoupí těsně ke mně.

„Někdy smrdí, protože se nemeje,“ řeknu, když to chce.

Rána a tma před očima. Asi mi zlomila nos. Sáhnu si tam a mám prsty od krve.

„Dej jí pěstí!“ křičí někdo.

Zatnu pěstičku a přes slzy si vybírám v pihovatém obličejí místo pro úder, ale než ho vyberu, dostanu facku zleva i zprava. Pak do mě strčí a já upadnu po zádech, až mi dřevěný penál v tašce zachrastí.

„Poseroutko,“ uplivne si Bejčkova sestra a jde pryč.

„Holka ho přeprala, sraba!“ slyším, když se diváci rozcházejí.

Jdu domů a brečím.

Jak to mělo být

Chtěl bych být statečný a chtěl bych se umět prát, ale nejsem k tomu z domova vedený. Maminka v jednom kuse opakuje: „Hlavně buď na sebe opatrný a s nikým si nic nezačínej, víš, jak to končí. Kdyby se ti něco mělo stát, to už bych nepřežila.“ A přitom kapesníkem otře sklo na obrázku mého pětiletého bratra, který se na nás s bílou čepičkou na hlavě usmívá, protože neví, že za půl roku umře. A ještě ke všemu mám takovou vadu, že se nebojím jen o sebe. Já se bojím někoho praštit do obličejí, aby se mu něco nestalo. Aby mu třeba nevyteklo oko.

Teprve večer před usnutím, když si o tom přemýšlím, vím, jak jsem na to měl jít. Ta holka neměla takovou sílu, že by se nedala přeprat. Například ručičky měla jako hůlky. Především se mi nesmějí roztřást

nohy. To je u mě vždycky první chyba. A musím se naučit být surový. Kdybych dokázal být správně surový, odehrálo by se to takto:

„Tak ty prej chceš přes držku,“ říká holka.

„Vod tebe, jo?“ říkám já pohrdavě.

„Tak můj brácha podle tebe smrdí, jo?“

„Jako tchoř, protože se nemeje!“

Holka mi chce dát do nosu, ale já se mrštně uhnu a tu její ruku jako hůlku jí zkroutím za zády.

„Jau!“ zakvílí Bejčková a já ji druhou rukou popadnu za ty její nemytý vlasy.

„Dneska toho svýho bratra umeješ, aby mi v lavici nesmrđěl!“ říkám jí zblízka do pihovatého obličejce.

„Jasně, vydrhnu ho rejžákem,“ slibuje holka a já ji pouštím.

„To bych prosil,“ uzavřu to a za obdivného přikyvování čumilů se vydám k domovu.

Naši

Moji rodiče se k sobě moc nehodí, ale mají se rádi. Tatínek je o dva centimetry menší než maminka, a když jdou někam spolu, nosí klobouk, aby byl větší. Taky nosí brýle, které se mu zapocují. Jak vejde ze zimy do kuchyně, nic nevidí a první jeho je, že si sundá brýle, vykročí poslepu k mamince a utře si skla do její zástěry.

Maminka má krásné vlasy a tatínek má pleš. A na té pleši má hrbol od úrazu.

Hrbol vznikl tak, že při stavbě ervěnické elektrárny lezl na vysoký jeřáb, aby ho opravil, ale smekly se mu nohy a on z té výšky padal, až se hlavou zabořil do haldy uhlí. Byl to takový úraz, že ho kvůli tomu nevzali na vojnu.

„Můžeme mluvit o štěstí, že se nezabil,“ řekla maminka, když mi to vyprávěla.

Byla by to velká škoda, kdyby se tatínek zabil, protože je na všechno šikovný. On se vyučil zámečnickem, ale bylo mu to málo, a tak

se ještě vyučil elektrikářem. Je taky přes rádia. Z rádií museli všichni odmontovat krátké vlny, aby nemohli poslouchat cizí stanice, ale tatínek si vyrobil čerčílka. Jmenuje se po Angličanovi Čerčilovi, což je Hitlerův nepřítel. Tu součástku vždycky zastrčí zezadu někam mezi lampy, a když vysílání skončí, schová ji do mamínčina šití. Taky umí vtipy. Když k nám přijde paní Chrástová, vždycky řekne vtip, kterému nerozumím, ale paní Chrástová se směje a celá zrudne.

Vršovický most

Myslím, že to byl rošťák Rosenheim, s kterým jsem šel z Bohdalce do Vršovic. Na mostě přes takzvané seřaďovací nádraží jsme se jako vždycky zastavili, nepojede-li vlak. A jel. Rosenheim dostal nápad močit na střechy krytých nákladních vagónů hytláků. Abych nevypadal jako zbabělec, vystrčil jsem taky pindíka a čůral. Jenže zpod mostu se nečekaně vynořil vagón nekrytý, obsazený německými vojáky. Ten, co hrál na harmoniku, dostal přímý zásah od Rosenheima a jeho zpívající soused ode mne. A protože močení nejde jen tak zastavit, kropili jsme další Němce. Zvedali postupně oči nahoru a jeden k naší hrůze něco zakřičel, sáhl po pušce a zamířil na nás. To byl děs! Rosenheim uskočil dozadu a nevím, co udělal pak, protože jsem se dal na útěk.

Běžel jsem jako zajíc pronásledovaný lovci celý kilometr a zastavil jsem se až u našich dveří. Kolem maminky, která otevřela na mé nepřetržité zvonění, jsem udýchaně proklouzl a také kolem nějaké návštěvy, které tatínek právě ukazoval láhev od okurek s domácím rybízovým vínem, a oblečený jsem vklouzl do postele pod horu nastlaných peřin.

Tam jsem ležel, jektal zuby a představoval si, co se děje na nákladovém nádraží:

Slyším vzteklý hvizd píšťalky. Vlak zastavuje. Němci šplhají po srázu vzhůru. Na mostě je velitel říznými povely rozděluje do dvou

rojnic. Jedna hledá Rosenheima směrem k Vršovicím a druhá se vydává za mnou. Vojáci zarachotí uzávěry, aby měli nabitou...

Vysvědčení

Sundávám školní tašku ze zad a podávám mamince vysvědčení z první třídy.

My tomu říkáme vysvědčení, ale na tom listu je napsáno německy Schulnachricht a česky Školní zpráva.

„Samé jedničky!“ řekne nadšeně maminka. „Podívej se na to, taťko.“

„No, to mám teda radost,“ řekne tatínek.

Maminka mě šťastně políbí na čelo.

„Paní učitelka mi dala taky pusu,“ chlubím se.

„Prosím tě! Jenom tobě?“ diví se maminka.

„Každýmu, kdo měl jedničky. Ale byla jiná než od tebe.“

„Jak jiná?“

„Lepší. Taková jako měkčí a mokřejší a o něco delší.“

Maminka s tatínkem si vymění pobavené úsměvy.

„Od paní učitelky Hustolesový... měkčí, delší... to bych si teda taky dal říct,“ řekne tatínek.

„No, no,“ řekne maminka.

Černé auto

Někdo zvoní. Otevřu a dovnitř se hrne zadýchaná paní Mlejnková:

„Podívejte se z okna! Rychle se podívejte z okna!“

Za otevřenou brankou stojí černé auto. Řidič ho obchází, špičkou boty kope do pneumatik a přitom kouří.

„Kdo to je?“ ptá se maminka.

„Gestapo,“ vydechne paní Mlejnková.

Všechno se ve mně sevřelo.

„Přijeli si pro Chrásta!“ slyším sousedku.

A to už vidíme, jak ho vedou. Jsou dva. Jeden má baloňák a druhý

kožený kabát. Jsou menší než pan Chrást. Představoval jsem si, že gestapáci jsou větší.

Jak stoupají po schodech k brance, bledý pan Chrást se otočí a někomu zamává. Asi paní Chrástové. Pak řidič otevře zadní dveře černého auta, aby nastoupil. Pan Chrást nastoupí a vtom se ozve štěkot, který znám, a my vidíme Ferdu, jak běží po schodech a skočí do auta k páníčkovi. Řidič ho popadne za obojek a vyhodí ho ven. Ale než stačí přibouchnout dveře, Ferda znovu hupsne panu Chrástovi na klín. Pan Chrást ho hladí a asi mu domlouvá, aby se vrátil domů a čekal, ale jak zadrhává, slova mu zůstávají v krku. Člověk v kožeňáku už toho má dost a přichází řidiči na pomoc. Oba Ferdu drapnou za ocas a za chlupy a vyhodí ho ven. Jenže ten pes tomu nerozumí. Chce jet s panem Chrástem. Zrovna když k němu potřetí skáče, řidič bouchne dveřmi tak silně, že Ferdovi rozdrtí hlavu. Auto odjíždí a my vidíme paní Chrástovou, jak oběma rukama zvedne to mrtvé psí tělíčko a obrátí se na náš barák a jenom zoufale kouká do našich oken.

To už nevydržím, schovám hlavu mamince do zástěry a brečím. Slyším, jak maminka smrká a ptá se:

„A co udělal, že ho zatkli?“

„Někdo ho udal, že poslouchá cizí rozhlas. Von si nedával pozor. Všude říkal, co hlásili.“

„Naši lidi ho udali?“

„Naši lidi.“

„Já to nebyl. Já ne!“ křičím zoufale mamince do zástěry.

„Měli bysme jít dolů. Je tam sama,“ říká maminka.

Příkaz k vystěhování

To odpoledne jsem přišel domů jako vždycky ulítaný.

„Mám žízeň a hlad,“ řekl jsem na rohožce a pak teprve jsem uviděl, že maminka má mokré oči. Kuchyně byla zamořená dýmem, jak tatínek kouřil. Na stole, vedle popelníku plného nedopalků, ležel nějaký papír a já poznal, že to způsobil on. Maminka mi ho podala.

„Přečti si, co jsme dostali. Umíš už číst přece...“ zaštkala.

Jenže jak umíte v první třídě číst... Koukal jsem na tištěná písmena úředního dopisu a přeslabikoval tatínkovo jméno.

„Tady čti,“ ukázala maminka prstem na důležitý řádek a já slabi-koval:

„... do čtrnácti dnů uvolnit Váš služební byt v domě č. 92.“

Nerozuměl jsem tomu.

„Jak uvolnit?“ zeptal jsem se.

Maminka mě vzala na klín a řekla: „Musíme se vystěhovat.“

„Nebudeme bydlet doma?“ přejel jsem zoufalým pohledem po elektrickém sporáku, kachlových kamnech a po našem okně s květináči.

„Všichni se musí vystěhovat?“

„Jenom my,“ řekla maminka a vysmrkala se.

Vysvětluju to dětem

„A proč zrovna vy?“ ptá se Jindra, který visí za nohy na horním břevnu klepadla na koberce. Dvě holčičky s panenkami sedí dole na roštu.

„Protože můj táta nechtěl hajlovat.“

„Náš táta taky nehajluje,“ říká holčička.

„Přišel novej správce – německej,“ vysvětluju jim a zároveň tu scénu vidím:

Němec v koženém kabátě a v klobouku vchází lítacími dveřmi do rozvodny.

Kráčí k manipulačním stolům. Tři zaměstnanci, mezi nimi můj otec, vstávají. Nový správce se zastavuje, sráží podpatky a vymrštjuje pravi-ci. Dva Češi pozdrav opětvují, jen můj tatínek stojí s pažemi svěšenými. Němec k němu přistoupí a znovu, jen jemu zopakuje nacistický pozdrav. Tatínek však umíněně zavrtí hlavou. Němcova hlava na to vážně pokývne, jako by říkala: To si vypiješ.

Loučení

Několik sousedů a hlouček dětí sleduje, jak stěhováci uložili poslední kus nábytku a zavírají zadní dveře auta s nápisem STĚHOVÁNÍ KVERKA, Praha-Nusle.

(Proč si pamatuju, jak jsem byl zklamaný, že nepřijela slavná stěhovací firma HOLAN?)

Maminka se v slzách loučí se sousedkami. Tatínek jí pomáhá nahoru do kabiny, pak vysazuje mě. Mávám dětem, které se vzdalují.

„Stěhování není funus, mladá paní,“ říká řidič. „Každej den se lidi stěhujou. Jinak bysme přišli o práci.“

Přelidněný domek

Můj nový domov je v Kalvařově. Tatínek se tady narodil. Říká, že to není ani město, ani vesnice, ale městys. Náš domek má zepředu státní silnici z Prahy do Jičína a zezadu, hned za stodolou, hřbitov. To se mi na něm nelíbí. Z okna na schodišti vidím pomníky, hroby a kříže. Jinak je dům docela hezký, ale malý. Nevím, jak se sem vejdem, protože tu bydlí děda s babičkou, strejda Havelka s tetou a malým dítětem, které se jmenuje Luděk. A do toho my tři. Celkem osm. S kočkou devět. Tatínek z toho má taky strach. Při večeri řekl:

„Budeme tu trochu jako sardinky. Ale nedá se svítit. Myslel jsem, že sem půjdu až na důchod, a přišlo to holt dřív.“

„S tím si nelam hlavu,“ zařvala na něj od plotny jeho sestra, teta Ludmila, až jsem se lek. Brzy jsem však zjistil, že teta řve neustále a nemyslí to nijak zle. „Je to tvůj barák, tak kam bys chodil. Musíme se uskrovnit.“

Její manžel, strýc Venouš, pracuje na dráze. Doma nosí staré železničářské kalhoty na kšandách. Je malý, zavalitý a směje se vysokým řezavým hlasem.

„O ten nábytek náš mám obavy. Aby nám v tý stodole nezvlhnuł.“

Poněvadž tam zatejká. Jak překližka zvlhne, můžeš to vyhodit,“ říká.

„Vyměníme tašky, aby tam nezatejkalo,“ uklidní ho tatínek.

„A co budeš dělat, švagře?“ Strejda říká tatínkovi švagře.

„Fanouš je šikovnej. Ten se neztratí,“ ozve se z kouta slabým hláskem drobná a vyschlá babička, která pořád něco přebírá. Teď přebírá hrách.

„Vo kampani může dělat v cukrovaru. Tam ho vemou všema deseti,“ vykřikne teta.

„Kluk si nečistí boty,“ bodne dědeček špičkou své hole do mých sandálů. Je vysoký a přísný. Ani nevím, jestli mě má rád.

„Ptal jsem se u kováře. Možná bych moh tam,“ řekne tatínek.

„Aby tě nekop kůň, švagře. Ten kope hůř jak elektrina. Kůň, panečku, to nejsou drátky,“ řekne strejda a mečivě se tomu směje.

„Berany, berany duc!“ snažím se sprátnet s malým Luďkem. Ale chlapeček se rozbřečí.

„Neboj se, Eda je z Prahy. A bude s tebou kamarádit,“ vezme ho teta do náruče.

To teda nevím. Chci si vzít na klín kočku. Ale uteče pod stůl.

At' jde ven

Teta Ludmila má v přístěnku na dvoře mandl. Je tu teplo a voní to tady výpary z čistého prádla. Pozoruju ten vrzající těžký stroj s dřevěnými válci. V bedně nad nimi, která se třese, jak pomalu kodrcá po válcích sem a tam, jsou velké dlažební kostky, aby byla těžká. Teta má větší prsa než maminka, při práci se jí vlní a zapocený žlábek mezi nimi se odkrývá a zakrývá, což se mi líbí.

„A že nejdeš ven? Hrát si s klucima,“ zakřičí teta.

Zavrtím hlavou.

„Dones ten košík s prádlem, je v síni,“ přikáže mi.

Chci ochotně vyrazit, ale nevím kam.

„Kde je síň?“ ptám se.

„Co? To snad není praua!“ směje se teta halasně a vede mě do

chladné chodby, která spojuje ulici s dvorkem a je dlážděná cihlami.

„Tohle je síň,“ bere teta koš s prádlem. „Jak bys tomu chtěl říkat, prosím tě?“

„Chodba. Nebo průjezd.“

„V Praze máte průjezdy, tady máme síně,“ křičí teta a chce odejít, ale vtom zaslechne z ulice hlasy.

„Paní Havelková!“ volá tam klučičí hlas.

„No, co je?“ houkne teta.

„Ať jde ven! Ať se nám ukáže. Ten Pražák.“

Teta odloží koš, vezme z háčku na stěně klíč a odemyká velké dveře, za které já nechci.

„Máš tam nový kamarádi,“ říká. „Pojď. Nemůžeš tady bejt celý dny zalezlej.“

„Já nechci. Nikoho neznám,“ vzpírám se.

„Tak se s nima seznámíš a budeš je znát. Budete si hrát na vojáci,“ táhne mě teta za ruku.

„Pražák – prasák!“ řekne někdo za dveřmi a ostatní se tomu smějí. Tak to už mě tam teprve nedostane.

Ale teta má od mandlování sílu. Škvírou dveří mě vystrčí na ulici a zase zamkne.

Prvně venku

Světlo mě oslnilo. Lepím se zády ke dveřím rozpáleným od slunce. Jsou tři, co tu na mě čekají. Jeden prcek, druhý tloušťák a třetí, s jakousi koženou řidičskou kšiltovkou s lesklým štítkem a šňůrkou, je větší než já. Prohlížejí si mě, jako by konečně odvalili kámen a našli pod ním žížalu.

„Jak se jmenuješ?“ řekne prcek s drzýma očima.

„Eda.“

„Ěda!“ zachechtá se a buřtík se k němu přidá.

„Co to máš na hlavě?“ rychlým, nečekaným hmatem mi sundá kříž, který mi upletla maminka, aby mi vlasy nelezly do čela.

„Kříž,“ řeknu.

„To se v Praze nosí?“ zkouší si ho pobaveně.

Přikývnu. Kluk v šoférské čepici mu kříž sebere a vrátí mi ho.

„Ty jsi tady na prázdniny, nebo nafurt?“ zeptá se.

„Nafurt,“ řeknu.

Prcek se sehne pro kámen a nadhazuje ho v ruce. Vypadá to, že mě budou kamenovat. Pak ho však hodí a kámen zasáhne telegrafní tyč. Podá mi jiný.

„Stref se.“

Strašně moc si přeju, abych trefil, ale samozřejmě netrefím. Smějou se mi.

„V Praze asi nemaj šutry!“ chechtá se drzounek.

„Měli jste v Praze nějaký doupě?“ zeptá se ten větší kluk.

„Doupě? To asi ne,“ přiznám se.

„Tak pojď,“ řekne a já s nimi jdu.

Doupě

Všichni jsou bosí, moje bílé nohy v ponožtičkách a sandálech se mezi jejich špinavýma a opálenýma nepatříčně vyjímají.

Vedou mě podél hřbitovní zdi. Na jejím konci stojí malý zděný domek.

„Víš, co to je? Márnice. Tam dávaj mrtvoly,“ šklebí se prcek.

Za márnicí je dřevěný plot. Větší kluk se rozhlídne a pak rozevře dvě plaňky, které drží jen za horní hřebíky.

„Lez,“ přikáže mi.

Jsem v doupěti. V šeru vidím, že je to jeskyně vyhloubená v hromadě starých pohřebních věnců. Několika dírami ve stropě pronikají do šera paprsky světla. Cítím dusnou vůni zapařeného jehličí.

„Čumíš, co?“ řekne prcek a usedne na dušičkový věneček.

Čumím a vidím na stěnách doupěte různé květiny z voskovaného papíru, zapíchané do rezatých věnců z borových šišek, a stuhy se zlatými a stříbrnými nápisy:

POSLEDNÍ SBOHEM!

SVÉMU DĚDEČKOVÍ MARUŠKA A TONÍK.

RODINA OUSRATOVA A VINAŘICKÝCH.

Velký kluk vytáhne z hromady věneček, na kterém je VZPOMÍNÁME, a podá mi ho.

„Ten bude tvůj,“ řekne.

Sedíme v kruhu v doupěti. Je to tu krásné.

Ukázalo se, že největší kluk se jmenuje Ota a je generál, nejmenšímu říkají Prcek a je nadporučík a tlustý Satík je klukovník.

„Ale správně se říká plukovník,“ namítl jsem, ale Ota odpověděl, že jako vojín nemám důstojníky co poučovat.

Vlastík

Když vylezeme ven do slunečního jasu, jede proti nám mladík na zvláštní tříkolce.

„Hele, Vlastíku! Ahoj, Vlastíku,“ zdraví ho zdálky moji noví kamarádi.

Vlastík přikyvuje a pohání svůj vozík tak, že rukama točí na řídítkách dvěma klikami. Zastaví u nás, otře si zapocené čelo a usměje se na mě, jako by byl rád, že mě vidí.

„To je Eda. Přistěhoval se z Prahy,“ řekne Ota.

„Áááá,“ pokývá hlavou Vlastík. Krátce, ani ne na vteřinu pohlédnu tam, kde by měl mít nohy, ale jelikož tam žádné nohy nejsou, honem se dívám na lesklé dráty předního kola.

„Vlak,“ řekne Vlastík s úsměvem a ukáže na zašité nohavice nad koleny, která nemá.

Usměju se na něj taky.

„Má to motor,“ ukazuje mi Ota žebrovaný válec mezi zadními koly. „Obsah padesát kubíků, Jawa-Robot. Jenže když není benzín, je motor na houno.“

Znalecky přikyvuju.

„Po válce, až bude zase benzín, to bude život. Čtyřicítkou to jezdí. Na kole mě nedohoníš,“ říká Vlastík.

„Tak my pudem,“ řekne Ota.

„Tak jděte,“ řekne Vlastík, a než začne rukama šlapat, Ota ho zezadu postrčí, aby měl lepší rozjezd.

Vlk

Jdu s dědečkem po silnici na naše pole. Já táhnu za voj vozík, takový malý žebříňáček s menšími koly vpředu a většími vzadu, a dědeček kráčí vedle mě a dělá se svou holí cviky. Než ji zabodne do země, vždycky ji elegantně nadhodí. Dědeček má knír zažloutlý od kouření dýmky, je vysoký, chodí zpříma a nikdy jsem ho neviděl, že by něco nesl nebo táhl. Když byl mladý, býval prý správcem statku a na všechno měl lidi. Teď má mě. Musí se mu vykat. I tatínek, jeho syn, mu vykává.

Sbíráme padaná jablka z jabloní, které rostou na travnatém břehu. Dědeček ukazuje kovovým hrotem hole, kde jsou, a já je sbírám do košíku.

Z políčka je vidět na osamoceném stavení s dvorkem. Je tam člověk a hází svému vlčákovi klacek. Dědeček na něj ukáže holí.

„Toho nezdrav a nikdy s ním nemluv,“ řekne a uplivne si. On pořád drobně uplivuje, jen tak beze slin.

„Kdo to je?“

„Vlk.“

„Jmenuje se Vlk?“

„Jmenuje se jako ty, Souček. Ale už do rodiny nepatří. Nekoukej tam, sbírej.“

„A proč se mu říká Vlk?“ ptám se.

„Protože chtěl zadávit tvou babičku,“ řekne dědeček.

„A je to náš příbuznej?“

„Je to bratr tvýho otce,“ uplivne si dědeček a já údivem přestanu sbírat padavčata.

„Je to váš syn?“ zašeptám užasle, snad aby to Vlk nezaslechl.

„Byl,“ napíchno dědeček na špičku hole shnilé jablko a odhodí ho do pole.

Hrůzná zpráva

Maminka válí dřevěným válečkem tenkou placku, z které budou nudle, a sděluje mi to tajemství naší rodiny:

„Když se oženil, tak potřeboval peníze na barák, aby si postavil. A babička, jako jeho matka, mu je nechtěla dát. A tak on tady ve stodole na ni křičel, že na ně má právo, a když mu je nedá, že ji zabije.“

„Naši babičku?“ ptám se s bradou opřenou o vál.

„Svou vlastní matku, představ si to. A začal ji prej na tom mlatě škrtit. Taťka říkal, že když tam s tetou Liduškou přiběhli a Vlka od ní odtrhli, už mysleli, že je mrtvá. A dlouho potom prej nemohla mluvit. Mysleli, že zůstane němá.“

Jdu po schodech dolů do kuchyně.

Babička sedí na svém místě v koutě, přesívá mouku a ze sítka vybírá nějaké žmolky.

„Co děláš, babi?“

„Do mouky se dali červi,“ usměje se na mě modrýma, sluncem a věkem vyšisovanýma očima.

Kovárna

Tatínek se stal pomocníkem kováře Moravce. Má montérky, a jak je šikovný, už se do té nové práce vpravil. Ukazuje mi výheň a smím tahat měch, který fouká do žhavých uhlíků a ještě víc je rozžhavuje. Když je železný prut rudý a úplně průhledný, rozplácne ho tatínek kladivem na kovadlině, jako by byl z těsta, ohne ho a pak ho potopí do sudu s vodou. Šššššš! lekne se železo a zčerná.

Dus, dus, dus. V kovárně se udělá šero. Dveře zatarasil kůň. Kočí pan Klička ho přivedl k okování. Takového bych chtěl mít

dědečka. Pan Klička má v puse fajfku, vesele na mě mrká a říká mi: „Tak co, Pražáku? Nebojíš se koní?“

„Ne.“

„Tak si ho pohlad'. Začni tady u huby,“ poradí mi.

Ne že bych se nebál. Stojím proti velkému zvířeti, které si mě shora prohlíží velkýma očima. Opatrně mu položím dlaň mezi jeho nosní díry. Cítím teplou, sametovou hebkost, jakou jsem ještě nikdy nenahmatal. Je to tak příjemné, že ze mě rázem spadne všechen strach. Hladím koně po jemných chloupkách, které mu tam rostou, a jemu se to asi líbí. Hladím ho po hlavě, kam až dosáhnou. To je krása! Nebojím se koní. Já, malý zbabělý kluk, kterého přeprala Bejčková, se nebojím koní!

„Jak se jmenuje?“

„Ta kobyła? Fuksa. Poněvadž má barvu jako liška,“ říká pan Klička přes troubel fajfky.

„Fukso,“ řeknu kobylce do ucha.

Tatínek se také nebojí. Má koňskou nohu mezi koleny a rašpluje jí kopyto.

A kovář Moravec v kožené zástěře přináší v kleštích rozpálenou podkovu. Přiloží ji na kopyto. Panebože! Syčí to, škvaří se to, smrdí to, musím si prsty stisknout nos, takový puch jsem ještě necítil.

„Nebolí ji to?“ strachuju se.

„Nebolí. To je rohovina!“ uklidňuje mě tatínek.

A pak Fukse zatloukají hřeby do nohou jako do dřeva.

Na kozlíku

Pozoruju, jak pan Klička zapřahá Fuksu vedle stejně ryšavého koně.

„Huj,“ říká a Fuksa o krok ustoupí. Jak stojí za ní, švihne ho ocasem, až mu upadne fajfka na zem.

„Vidíš ji, nánou pitomou!“ otře si kočí fajfku o kalhoty, vysouká se na kozlík a mrkne na mě, jestli nechci k němu. To se ví, že chci.

A tak jedu prvně na kozlíku. A jako by toho štěstí bylo málo, dá mi

ten hodný dědeček do rukou opratě. Kdo jste to nezažil, nemůžete to štěstí ocenit. Dole přede mnou se pohupují dva mohutné koňské zadky, kožené postroje vržou, jak je koňské svaly napínají, aby táhly vůz. A pak se jeden z těch krásných žíněných ocasů zvedá. Co to bude? Pod ním se ukazuje vrásčitý otvor, otvírá se víc a víc, vybouluje se a něco z něj leze... kobliha! A další.

„Kadí!“ směju se na pana Kličku a on na mě zase mrkne.

Pak vezme moje ruce do svých a opratě lehce plesknou koně po hřbetech.

Koně se ochotně dají do klusu. Vůz mě natřásá, hřívy se vlní ve větru a víte, kdo to celé spřežení řídí? Já!

Statek, kam koně patří, je hned naproti nám. Před otevřenými zelenými vraty pan Klička převezme opratě. V průjezdu dělá naše koňské spřežení neuvěřitelný dunivý rachot.

„Mami, už vím, čím budu,“ hlásím doma. „Budu kočí.“

Strniště

Jedny bosé nohy jdou za koly Vlastíkovy tříkolky, druhé jen tak vedle a třetí, sýrově bílé v místech, kde bývaly ponožky, našlapují po asfaltu silnice opatrně, jako by šly po horké plotně. Ty jsou moje.

„Vás to nepálí?“ ptám se.

„Ne. To si zvykneš,“ řekne Ota.

Moje nohy zkoušejí nebát se horkého asfaltu a došlapovat na celá chodidla.

Kluci mají pravdu, když člověk zatne zuby, dá se to vydržet.

Jenže pak přijde další perná zkouška: strniště. Všichni po něm jdou, jako by nepíchal. Udělám pár kroků, zakvičím a vzpomenu si, že můj bratr umřel na otravu krve, protože si vrazil do chodidla rezavý hřebík. Rychle si nazuju boty.

„Vojíne Součku, zuj se,“ řekne přísně generál Ota. „Jinak budeš furt blbej Pražák.“

Tak si zase boty zuju a opatrně vykročím.

„Já už si na to moc nevzpomínám,“ řekne z tříkolky beznohý Vlastík, „ale šoupej nohama, nezvedej je.“

A tak jdu, jako když bruslím. Nepíchá to. Vůbec to nepíchá! Umím chodit po strništi bos.

Zrada

Kousek od našeho doupěte je transformátor. K jeho zamčeným ocelovým dveřím s výstražným bleskem vedou tři betonové schody. Na těch schodech sedáme a buď roztloukáme bílé, žluté a oranžové pískovcové kameny, až je z nich různobarevný písek, nebo hrajeme dudáka. Mně se hraní karet líbí. Babička říká, abych karty vůbec nebral do ruky, protože jsou to čertovy obrázky, a kdo s nimi zachází, do pekla přichází. Ale já si ty barevné obrázky králů a podivných rostlin rád prohlížím. Až na žaludské eso. Z toho netvora s rudým peřím a modrýma ušima jde na mě strach. Jestli některou kartu maloval čert, tak je to jedině tahle.

Mohli bychom hrát v doupěti, ale tam Vlastík na své trojkolce nemůže. A Vlastík je v kartách nejlepší.

„To je bída, to je bída, jedinýho trumfa nemám,“ říká sice ustaraně, ale to už znám, tyhle jeho řeči, nakonec nás vždycky obehraje.

„Kde je Satík dneska?“ ptá se po tlouštíkovy, který chybí.

„To nevím,“ řekne Ota a musí vzít spoustu karet, jelikož nemá čím přebít.

Než si je srovná do vějíře podle barev, Vlastík z dlouhé chvíle udělá něco, nad čím mi zůstane rozum stát: na drátech, kterými jsou vypletena kola jeho tříkolky, vybrnká oběma rukama písničku Kdybys měla, má panenko, sto ovec. Prsty ji na obou kolech zahraje jako na nějakou harfu.

„To je teda!“ žasnu. „Umíš ještě nějakou?“

„Jo, ale tenhle mrcha drát mi furt slejzá,“ sáhne Vlastík do kapsy pro motýlkový klíček a mrchu drát za drobného brnkání doladí.

„Až bude k mání benzín, zajedu k sestře. Ona umí na housle. S houslema to krásně zní,“ řekne.

„Po válce bude benzínu...“ mávne rukou Prcek.

„A kde bydlí sestra?“ ptám se.

„Za Rožďalovicema. V lesích. Se provdala za hajnýho.“

Vtom se ze zatáčky státní silnice ozve zpěv.

„Hajlí, hajlá, hajli! Hajlí, hajlá, hajli!“ zpívají kovovými hlasy Němci.

A už taky slyšíme krok pochodujícího útvaru a v pauzách mezi slokami zvuky, jak pažby pušek narážejí o bajonety nebo o polní láhve. Jdou v trojstupech. Vpředu největší, světlovlasí a zrzaví kolohnáti a vzadu zaprcatělí krátkonozí vojáčci s vysedlými zadnicemi kalhot. A úplně na konci jdou ještě menší, ale to už nejsou vojáci, ale blbečkové od nás, hošiči, co se někde na náměstí přilepili k trojstupu, aby si zapochodovali. Ale teď jsme se my karbaníci překvapením postavili, a kdyby Vlastík mohl, tak by taky vstal, protože mezi blbečky vidíme najednou našeho klukovníka.

Máchá rukama jako idiot a šťastně se na nás šklebí.

„Není blbej?“ řekne Prcek.

„To si vodsere,“ řekne Ota.

Soud

V doupěti z pohřebních věnců je pohřební nálada. Otík, Prcek a já sedíme, zatímco klukovník jako obžalovaný musí stát. A protože má doupě nízký strop, stojí s bradou na prsou, což mu přidává na provinilosti.

„Tak ty jsi s Němcema, jo?“ řekne Prcek.

„Nejsem,“ zavrtí tloušťkou hlavou a shora se na něj sesype jehličí.

„A jsi Čech, nebo co jsi?“ řekne Ota.

„Čech,“ zahuhlá Satík.

„Pěkně blbej Čech, počítám,“ řekne Ota.

Obžalovaný mlčí.

„No, tak to řekni, co jsi,“ nutí ho Ota.

„Blbej Čech,“ přizná obžalovaný.

„Protože jedině blbej Čech může pochodovat s Němcema po ulici a zpívat.“

„Jsem nezpíval!!“ ohradí se Satík.

„Nekecej,“ okřikne ho Prcek. „To jejich hajlí hajlá jsi s nima zpíval!“

„Nezpíval! Jen jsem pochodoval!“

„To je fuk. Ať jsi zpíval, nebo ne, je to zrada,“ shrne to Ota. „A mně teda bylo hanba, když jsem to viděl. Co si o tom myslí nadporučík?“

„Mně děsná hanba,“ řekne Prcek.

„Co vojín Souček?“

„Taky hanba,“ odpovím vážně.

„Navrhuju zbavit hodnosti klukovníka a zákaz doupěte,“ vynese Ota trest.

„Jasně, nebudeme se zrádцем v jednom doupěti,“ souhlasí Prcek.

Já neřeknu nic, a přestože je mi Satíka líto, přikývnu.

Bývalý klukovník si rozmázne po tváři slzu.

Otík mlčky pohodí hlavou k východu z našeho doupěte a odsouzenec vyleze z šera na denní světlo. Odtud na nás ještě plačky zakřičí:

„A nezpíval jsem!“

Čekání na tlustochy

Moje babička, to mě překvapilo, brala lidem krev. Říkala, že jim dává baňky. Ti lidé k ní jezdili zdaleka a všichni byli tlustí. Ten den, kdy babička zatopila pod kotlem ve veliké koupelně s hladkou betonovou podlahou a kanálkem na odtok krve, mě vždycky vyslali na nádraží, abych vyhlížel tlustochy a zavedl je k nám. Tak jsem čekal na nástupišti, a když se z vagónu po schůdkách zády ke mně ztěžka spouštěla otlá paní, zapřel jsem se rukama o její velkou zadnici, aby se nebála sestoupit z posledního vysokého stupně na zem.

„Jedete za paní Součkovou?“ zeptal jsem se.

A ona, celá rudá v obličejí, zasupěla jako přetopená lokomotiva: „Jo!“

„Tak já vás tam zavedu.“

Tlustoši chodili pomalu a často odpočívali.

„Prokristapána, hochu, kam mě to vedeš?“ divili se polekaně, když jsme se octli u zadní branky na hřbitov, která byla nahoře opatřena krátkým řetězem, aby se nedala otevřít dokořán a nejezdilo se tudy na kole nebo s nějakou károu.

„K nám se chodí zkratkou přes hřbitov,“ vysvětloval jsem a přitom jsem tlustou paní protlačoval úzkou mezerou.

Baňky

Do koupelny plné páry se dalo nahlídnout okýnkem u stropu mandlovny, když se člověk postavil na stůl a dal si pod sebe dlažební kostku z mandlu. Sklo bylo zamlžené párou, ale něco se vidět dalo.

Babiččin pacient se nejdřív vykoupal v horké lázni. Pak se ta hora masa a sádla přesunula na dřevěné, dočista vydrhnuté lehátko a položila se tam na břicho. Potom nastala zajímavá podívaná. Babička vzala do ruky stříbrný strojek, který vypadal jako mašinka na stříhání vlasů, co mají holiči, ale byl daleko nebezpečnější: když ho babička přiložila osobě na kůži a cvakla, strojek udělal do pacienta zářezy. Objevily se krůpěje krve! A v tu chvíli uchopila babička mosaznou baňku, takový zlatý hrníček naplněný lihem, škrtla sirkou a vyšlehl modrý plamen. A tu hořící baňku honem přiložila dnem vzhůru na proříznutou kůži a ona se přicucla, jak to uvnitř hořelo a nemělo to vzduch. Takových přísavek nasázela babička tlustochům na záda deset. A oni leželi, funěli a čekali.

„Špatná krev musí pryč,“ bylo slyšet babičku.

Když baňka vytáhla z těla, co mohla, sama odpadla.

„Podívejte, jak je tmavá, to je právě ta špatná krev,“ říkala babička, když ji vylévala do kanálku.

Osoby zbavené špatné krve pak nějakou dobu odpočívaly venku na lavičce.

„Hned se jinak dejchá!“ pochvalovaly si.

„Že jo?“ usmívala se babička a kolem vybledlých modrých očí se jí udělalo nepočítaně vrásek.

„To se nedá penězma zaplatit,“ rozplývali se pacienti.

„Ale dá. Čtyřicet korun to dělá,“ říkala na to moje drobná babička.

Žhář

Síní se rozléhá zvonek. Otvírám. Venku stojí udýchaný Prcek:

„Pojď! Něco uvidíš!“

Běžím s ním. Když mineme transformátor, už vidím, co se stalo. Naše doupe je v plamenech. Je tu i Ota i Vlastík. Všichni se díváme, jak se řeřavé věnce v ohni bortí a z našeho milovaného tajného hnízda letí k nebi jiskry a dým.

„Je ti jasný, kdo to udělal?“ ptá se mě Ota.

Zavrtím hlavou, protože jsem natvrdlý.

„Tak se to dovíš.“

Jdeme a mně cestou dochází kam.

„Navrhuju vyloučit z naší party na doživotí,“ říká Ota.

„Jasně, až do smrti,“ souhlasí Prcek.

„Já nevím, pánové, jestli to není moc,“ ozve se z vozíku Vlastík, který je přece jenom starší a ví toho o životě víc. „Třeba až mu bude padesát, tak naše parta už ani nebude existovat.“

Chci říct, že je to pravda, ale Prcek mě předběhne:

„Já budu v naší partě až do smrti.“

Protože se na mě vyzývavě podívá, řeknu: „Já taky.“

U plotu domku, kde bydlí Satík, pískne Prcek na prsty. Satík s rozjedeným vdolkem v ruce vyjde ven. Když vidí naše nasupené obličejce, zastaví se.

„Co stojíš? Pojď sem,“ řekne Ota.

Satík tedy dojde až k plotu.

„Si myslíš, že nevíme, kdo to udělal?“ řekne Prcek.

„A co jako?“

„Když tam nesmíš, taks nám to podpálil, hajzle!!“ řekne Ota.

„A co jako?“ dělá Satík nechápavého tak dobře, že by mu člověk věřil.

„Máš doživotní vyloučení z naší party,“ ukončí to Ota.

„A až ti bude osmdesát a vo holi, VO HOLI přijdeš škemrat, abysme tě vzali zpátky do party, tak veliký houno!“ přisadí si ještě Prcek. Odcházíme a necháme tam žháře stát s vdolkem v ruce.

Legionář

V situaci na frontách mám jasno. Tatínek si zapichuje praporky do mapy, kterou má podlepenou papundeklem a ukrytou pod manželskou postelí. Večer ji dá na stůl a podle toho, co volá Londýn nebo hlásí Amerika nebo co hovoří Moskva, ty praporky přepichuje. A pořád se to stahuje blíž a blíž k nám.

„Jednoho krásného dne, švagře,“ říká strýc Venouš, „se koukneme z okna a kozák bude napájet koně z našeho čičanu.“ (Čičan, to nemůžete vědět, je kruhová železná nádrž na vodu před naším domem, hned za silnicí, do které pořád přitéká z trubky pitná voda.)

„Taky tu můžou bejt dřív Američani,“ přesunuje tatínek vlaječku na západní frontě jako vojevůdce.

„To bych neřek. Von Rus, jak ho znám, tady bude chtít bejt dřív,“ stojí si na svém Venouš.

A strýc Venouš Rusa zná, protože byl ruský legionář. V minulé válce proti Rudé armádě bojoval. Ukazuje nám na mapě Sibiř a dlouhou červenou nitku, což je železniční trať, kterou museli Čechoslováci celou bránit před Rudou armádou, aby se vůbec dostali domů.

„To máš tisíce kilometrů, Edo, až do Vladivostoku jsme to drželi.“

„A umíš rusky, strejdo?“ ptám se.

„Jen pár slov. Ale uměl jsem. Třeba si pamatuju, jak se řekne nazdar.“

„A jak?“

„Zdrávstvuj! Nebo si pamatuju: Kak tibě něstyдно!“

„A to znamená co?“

„To znamená: Že se nestydíš!“

„Zdrávstvuj. Kak tibě něstydno!“ opakuju po něm a líbí se mi to.

Teta se do toho zařízne jako polnice: „Venouš má ještě uniformu legionářskou. To bys koukal, když se do ní oblíkne...“

„Oblíkni si ji, strejdo!“ prosím.

„To ne. To až bude čas...“ řekne Venouš.

„Ale to je teď jiná Rudá armáda, než proti který jsi bojoval?“ ujišťuju se, protože mi není jasné, proč se Venouš těší, až přijde nepřítel.

„Teď je to náš spojenec,“ vezme to za něj tatínek.

„Ale armáda je to ta samá,“ vzdychne strýc Venouš, „akorát že je bolševik proti Hitlerovi. A to můžeme bejt rádi, že se s ním nespojil. To by byl konec světa.“

„Co je bolševik?“ chci vědět.

„Pojď spát,“ ukončí to maminka s mým pyžamem v ruce. „Nemusíš všemu rozumět.“

Včely

Jelikož jsme teď venkované, rozhodl se tatínek, že budeme chovat nejen slepice a králíky, ale i včely a holuby. On odbírá časopis Rádce z Předmostí a tam jsou praktické návody na všechno. Podle těch návodů vyrobil dva úly a společně jsme je natřeli, jeden na červeno a druhý na modro. Ale okraje mají oba bílé, takže jsou to barvy naší československé vlajky. Je to samozřejmě tajné a nikomu to nebudeme trubit.

Maminka nám oběma ušila podle návodu kukly. Když jdeme ke včelám, vypadáme jako šermíři, kteří nastupují k souboji.

„Hlavně se jich nesmíš bát,“ poradil mi tatínek. „Poněvadž včely ucítí z potu pach toho strachu a bodnou tě.“

Když odklopil víko úlu a vytáhl rámeček, to byl hukot! Stovky včel se vyrojily a začaly dorážet na naše kukly a mně lezly přímo před očima po té síťce proti mouchám, kterou nám tam maminka přišila, takže jsem viděl zblízka ty jejich zadečky s připravenýma žihadlama. Cítil jsem, jak se hrůzou potím na čele, a tím jim prozrazuju, že mám strach.